

Geograf Jiří Viktor Daneš

Zatímco Bedřich Hrozný i Vojtěch Suk se proslavili především svou vědeckou činností, geograf Jiří Viktor Daneš (1880–1928) a botanik Karel Domin (1882–1953) se díky cestopisu *Dvojím rájem*,⁵² který napsali o své cestě po jihovýchodní Asii a Austrálii, stali veřejně známými a byli vnímáni jako cestovatelé, podobně jako Alois Musil díky své cestopisné tvorbě.

Jiří Viktor Daneš se narodil 23. srpna 1880 na statku Nový Dvůr ve vsi Pavlov u Kladna jako dvanácté dítě majitele statku a sládka Josefa Daneše a první dítě jeho druhé ženy Johanny. Otec Josef, kterému bylo v době narození nejmladšího syna již 63 let, po třech letech zemřel. Jiří Viktor Daneš tak vyrůstal pouze v péči matky. Finančně byl zajištěn podílem na dědictví po otci, což mu umožnilo věnovat se studiu a později vědecké kariéře. V deseti letech se s matkou přestěhoval do Prahy, kde nastoupil na c. k.⁵³ reálné a vyšší gymnázium.

Jako vynikající student našel zálibu v cestopisech, historii i studiu jazyků. Po maturitě pokračoval na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity, kde si zvolil obory zeměpis a dějepis. Postupně převážil zájem o geografii a geomorfologii, které se staly celoživotní náplní Danešovy vědecké práce. Doktorát získal již v roce 1902. Po roční vojenské službě pokračoval ve studiu v Bělehradu a Berlíně. V roce 1906 se habilitoval na české Karlo-Ferdinandově univerzitě a o rok později na Císařsko-královské české vysoké škole technické v Praze.

Nedílnou součástí Danešovy činnosti bylo cestování, které mu umožňovalo získávat nové poznatky. První větší zahraniční cestu podnikl již v roce 1899, kdy s Klubem českých turistů navštívil Balkánský poloostrov. Tato oblast se stala předmětem jeho odborného zájmu a cílem řady samostatných výzkumných cest. První mimoevropskou

52/ Jiří Viktor Daneš – Karel Domin. *Dvojím rájem. Díl 1. a 2.* Praha: J. Otto, 1912.

53/ Zkratka označení pro místní působnost císařsko-královskou, které se užívalo na území habsburské říše v letech 1867–1918.

cestu podnikl Daneš v roce 1904, kdy se vydal do USA na 8. zeměpisný kongres ve Washingtonu. Neomezil se pouze na kongres samotný, ale navštívil také Yellowstoneký národní park, Vancouver, Seattle a Kalifornii. Mezinárodní kongres geologů v Mexiku v roce 1906 byl pro Daneše příležitostí navštívit Kubu a Jamajku a po jeho skončení pokračovat v cestě do Kalifornie.

V letech 1909–1910 podnikl J. V. Daneš s botanikem Karlem Dominem studijní cestu, jejímž prvním hlavním cílem byl ostrov Jáva v dnešní Indonésii, tehdy ještě součást Holandské východní Indie. Poté se přesunuli do Austrálie, kde podnikli několik cest do vnitrozemí státu Queensland. Domin se vrátil do vlasti dříve, Daneš pokračoval ve výzkumných cestách a procestoval i jih kontinentu. Oba cestovatelé na cestě fotografovali.

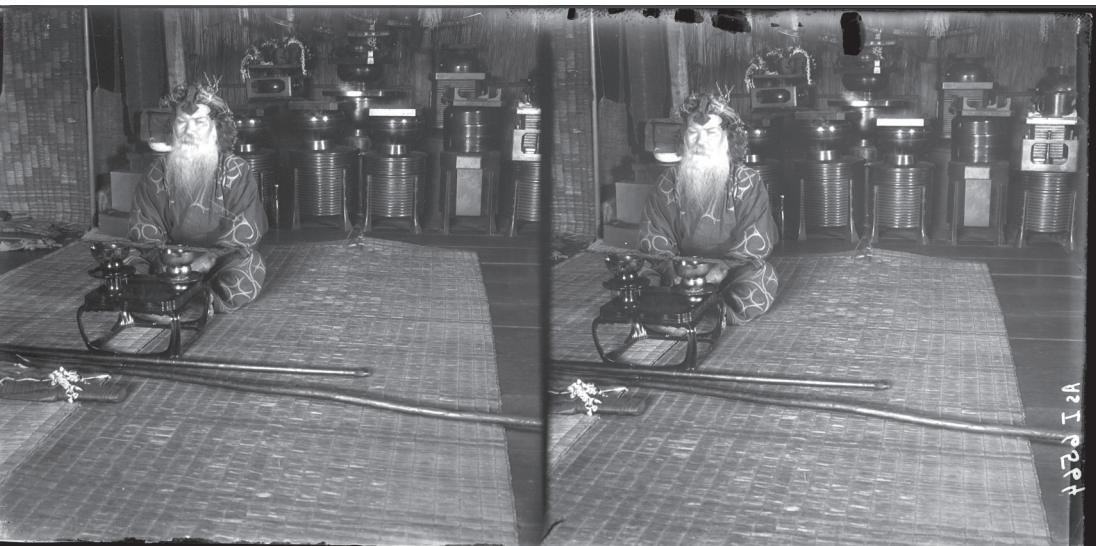
Obrázek 12: Chrám Candi Sewu, Jáva, Indonésie⁵⁴

54/ Jiří Viktor Daneš, 1909 [negativ 9 × 18 cm]. Národní muzeum – Náprstkovo muzeum, FOTOSBÍRKA, inv. č. AS I 6499.

Po návratu do vlasti se Daneš věnoval odborné práci a cestám po Evropě. Za první světové války prováděl ve službách armády geologický průzkum v Bosně. Po vzniku samostatného Československa vstoupil do diplomatických služeb – na podzim roku 1919 byl jmenován prvním československým konzulem v Austrálii. Za svým úřadem odjel i s manželkou v květnu 1920.

Během dvouletého působení v úřadě konzula se sídlem v Sydney podnikal Daneš i řadu cest po Austrálii, v roce 1921 navštívil také Novou Guineu. Návrat do vlasti po skončení funkčního období byl příležitostí k poznání dalších zemí. Manželé Danešovi zamířili na Nový Zéland a odtud přes souostroví Fidži, Tonga, Samoa a Havaj cestovali do Japonska a do Číny. Návratem přes Kanadu dokončili koncem července 1923 cestu kolem světa. I tuto cestu popsal Domin v obsáhlém cestopise *Tři léta při Tichém oceáně*.⁵⁵

Obrázek 13: Interiér obydlí náčelníka etnika Ainu, Širaoi, Japonsko⁵⁶

55/ Jiří Viktor Daneš. *Tři léta při Tichém oceáně*. Praha: Fr. Borový, 1926.

56/ Jiří Viktor Daneš, 1923 [negativ 9 × 18 cm]. Národní muzeum – Náprstkovo muzeum, FOTOSÍRKA, inv. č. AS I 6564.

V následujících letech se Daneš věnoval pedagogické práci, akademické kariéře a podnikal pouze menší cesty po Evropě. Na další zámořskou cestu se vydal až v říjnu 1927 do Spojených států amerických. Společně s manželkou navštívil Virginii, Floridu, Minnesotu, Nové Mexiko a Arizonu. V samém závěru cesty, v Kalifornii, se stal Daneš obětí dopravní nehody. Při fotografování u silnice poblíž Los Angeles jej 10. dubna 1927 srazil automobil a dalšího dne svým zraněním podlehl.

Danešův fotografický archiv obsahoval původně řádově tisíce snímků – dochovaný soupis uvádí 2130 negativů, 1875 kolorovaných a 788 černobílých diapozitivů a 814 fotografií.⁵⁷ Vlivem řady různých okolností byl postupně rozdělen do několika paměťových institucí.

V roce 1965 byl výběr z negativů, diapozitivů a fotografií zapsán jako pomocný materiál do fondů Náprstkova muzea. Dnes je součástí Fotosbírky Náprstkova muzea.⁵⁸ Největší část fotografického materiálu z Danešovy pozůstalosti se spolu s dalšími materiály stala součástí osobního fondů, které věnovala vdova Božena Danešová v roce 1966 Archivu československé akademie věd (dnes Masarykův ústav a Archiv AV).⁵⁹ Zbývající fotografický materiál (482 skleněných diapozitivů) se dostal do sbírek Sládečkova vlastivědného muzea v Kladně.⁶⁰ Část Danešova fotografického materiálu ve fondu Masarykova ústavu a Archivu AV byla v roce 2002 poškozena ničivými povodněmi při zatopení

57/ Soupis je dnes uložen v kladenském muzeu, viz Jiří Martínek. *Geograf a cestovatel Jiří Daneš*. Praha: Historický ústav, 2017, s. 177.

58/ Národní muzeum, Náprstkovo muzeum, Fotosbírka Náprstkova muzea, inv. č. AO I 1 – AO I 34; AO I 113 – AO I 127; AO I 608; AO II 50 – AO II 113; As I 6499 – As I 6568; As II 1008 – As II 1082; AO III 222 – AO III 226; As III 470–As III 502.

59/ Archiv Akademie věd ČR, fond Daneš Jiří Viktor, NAD 274.

60/ Ministerstvo kultury ČR. „Sbírka Sládečkova vlastivědného muzea v Kladně, podsbírka 21 – Fotografie, filmy, videozáznamy a jiná média“. In: *CES on-line. Centrální evidence sbírek muzejní povahy* [online]. Ministerstvo kultury, 2016 [cit. 24. 8. 2017]. Dostupné z: http://www.cesonline.cz/ar1-ces/cs/detail-ces_us_cat-psb0001066-21-Fotografie-filmy-videozaznamy-a-jina-media/.

depozitáře v Bohnicích – jednalo se o skleněné negativy a diapositivy z nezpracované části fondu.⁶¹

Botanik Karel Domin

Danešův přítel a společník na cestě do jihovýchodní Asie a Austrálie botanik Karel Domin se narodil 4. května 1882 v Kutné Hoře. Vystudoval gymnázium v Příbrami a botaniku na univerzitě v Praze. V roce 1906 v tomto oboru habilitoval.

Odborný zájem o studium tropických rostlin jej přivedl k účasti na studijní cestě do jihovýchodní Asie a Austrálie v letech 1909–1910, kterou podnikl s výše zmíněným geografem J. V. Danešem. Společně procestovali ostrov Jáva v dnešní Indonésii. Pokračovali do Austrálie, kde prováděli vědecká pozorování ve státě Queensland. Zde se v dubnu 1909 rozdělili. Zatímco Daneš pokračoval ve výzkumech, Domin se přesunul do Sydney, kde navštívil oblast Modrých hor. Z Melbourne pak odplul na Srí Lanku, odkud se po krátkém pobytu vrátil lodí do vlasti. Po návratu se podílel na populárním cestopisu *Dvojím rájem*, kde je mimo jiné i autorem kapitoly o fotografování v tropech.⁶²

V dalších letech se Domin věnoval odborné a pedagogické činnosti na pražské univerzitě. V roce 1916 byl jmenován mimořádným profesorem botaniky. Podnikal pouze kratší studijní cesty po Evropě a severní Africe, které popsal v cestopise *Za jižním sluncem*.⁶³ Příležitostí pro novou cestu za oceán byl pro Karla Domina botanický kongres, svolaný v roce 1926 na univerzitě ve městě Ithaca ve Spojených státech amerických.

61/ Viz Štěpánka Borýsková – Vlasta Mádlová – Tomáš W. Pavlíček. „Fotografické archiválie ve fondech Archivu AV ČR dvanáct let po povodni“. *Práce z dějin Akademie věd*. 2014, č. 2, s. 181–208.

62/ Daneš s Dominem psali svůj společný cestopis tak, že každý z nich byl autorem celé kapitoly. Viz Karel Domin. „Fotografování v Tropech“. In: J. V. Daneš – Karel Domin. *Dvojím rájem – Díl první. Cesta na Jávu a po Jávě*. 2. vyd. Praha: J. Otto, 1925, s. 269–274.

63/ Karel Domin. *Za jižním sluncem*. Praha: J. Otto, 1925.

